

I. KIRISH

Ta'lim bilim berish, malaka va ko'nikma xosil qilish jarayoni, kishining hayotga, mehnatga tayyorlanishning asosiy vositasi. Ta'lim jarayonida bilim o'zlashtiriladi va tarbiya amalga oshiriladi.

Prezidentimiz I. A. Karimov o'zining "Buyuk kelajagimizning huquqiy kafolati" risolasifa shunday deb ta'kidlaydi: "Tarbiyachi ustoz bo'lishi uchun boshqalarning aql-idrokini o'stirish, ma'rifat ziyotsidan bahramand qilish, haqiqiy vatanparvar, haqiqiy fuqaro etib yetishtirish uchun, avvali tarbiyachilarning o'zi ana shunday talablarga javob berishi, ana shunday fazilatlarga ega bo'lishi kerak.

Bu esa o'z navbatida, o'qituvchi tarbiyachilarning yuksak kasbiy va shaxsiy faizlatlari egasi bo'lishi taqazo etadi. Shuning uchun ham, o'qituvchi o'ta murakkab, ma'suliyatli va ayni paytda sharaflidir.

Rivojlangan davlatlar safidan o'rib olishini o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Respublikaiz, xalq xo'jaligining barcha tarmoqlari kabi ta'lim sohasida ham ilg'or texnologiyalarni joriy etish va shu orqali ta'lim mazmunini jahon andozalari darajasiga olib chiqishga harakat qilmoqda.

MAVZUNI ASOSLASH

MAVZUNI ASOSLASH

Mavzuga asosan rangtasvirda portret janrida tasvir ishlash talab qilingan. Aynan shu tanlashga asosiy sabablardan biri, bu dadam. Bu yorug' dunyoni yosh tark etgan dadam, qisqa umri davomida o'zining hayot yo'li bilan bizlarning ongimizga iliq ta'surotlar qoldirgan. Ana shu sabab, dadam portretini rangtasvirda tasvirlash hiyat qildim. Bu ishimni u kishining yorqin xotirasiga bag'ishlayman.

Endi portret ishlash san'ati haqida so'z yuritsan. Bu san'at qadimda paydo bo'lgan. Qadimgi Misrda portretning hoyob na'munalari yaratilgan. Yunonistonda shoir faylasuf va davlat arboblarning ilmiy umumlashma, ideallashtirilgan haykal portretlari ishlandi. Antik devr portreti haykaltaroshligi Qadimiy Rim san'atida yuksak cho'qqiga ko'tarildi, aniq shaxsga e'tibor oshdi.

**a) RANGTASVIR
SAN'ATI**

RANGTASVIR SAN'ATI

Avvalambor, rangtasvir san'ati tarixi haqida ma'lumot keltirсан. Xo'sh rang tasvir san'ati qachon paydo bo'lgan?

Rangtasvir qadimda so'ngi nomalum (miloddan avvalgi 40-8 ming yilliklar) da paydo bo'lgan. Janubiy Fransiya, Shimoliy Ispaniya, O'rta Osiyo va boshqa hududlarda rang tasvir asarlari saqlanib qolgan. Soz tuproqli bo'yoqlar, qorakuya, pista ko'mir bilan ishlangan, rasmlar tekis sharpa sifat, ba'zilarida hajmli qilib ishlashga harakat qilishganligi seziladi, mezolit va neolit davrida barajilgan ibtidoir rasmlarda murakkab kompozitsiyalar, abstract tushunchalar paydo bo'la boshlagan. Quldorlik davrida rivojlangan texnik vositalarga boy obrazlar tizimi shakllandi. Qadimiy Sharq manlaktarlari (Misr, Hindiston, O'rta Osiyo), janubiy-sharqiy Yevropa (Yunoniston, Italiya), shuningdek, Amerika qit'asi (Markaziy Amerika)da monumental rangtasvir rivojlandi. Maqbara, ibodatxonasi, saroy va boy zodagonlarning uylari devorlariga turli mavzu va yo'nalishlarda asarlar ishlandi. Antik davrda me'morchilik va haykaltaroshlik bilan uyg'unlashgan rangtasvir diniy mavmun bilan bir qatorda oily tabaqa maqsadlariga xizmat qildi, nursoya chiziq va havo nersintivasi yuzaga keldi, maishit va tarixiy jabhalar, manzara, portret, natyurmortlar yaratildi. O'rta asrlarda Sharq mamlakatlarida monumental rangtasvir san'ati o'zining haqiqiy gullash davri boshidan kechirdi, Hindiston (Amanta), O'rta Osiyo (Tuproqqal'a, Baraxsha, Afrosiyob, Blaliktepa) va boshqa joylarda nozik bo'yoqlar, nafis bezak pitmi, hayotiy kuzatishlarning yorqinligi xos bo'lgan minatyura san'ati rivojlandi.

Rangtasvir-tasviriy san'at turi bo'lib, tasvir mazmun va mazmun yo'nalishiga qarab bir qator janrlarga bo'linadi: animatsiyani, tarixiy janr, maishiy janr, portret, manzara, natyurmort va boshqalar. Rangtasvir biror qattiq yuzaga rangli ashyolarda, masalan bo'yoqlar yordamida yaratiladigan badiiy asar hisoblanadi. Rangtasvir voqelikni badiiy tasvirlash va talqin qilishidir. Rangtasvir asarining g'oyaviy mazmunini uning mavzu va syujetida mujassamlashdi. Syujetli rassom Rangtasvirning ifoda vositalari (kompozitsiya, rasm, rang va ritm) orqali ro'yobga chiqaradi. Rang tasvir asarlari asos (maxsus ishlov berilgan mato, yog'och, qog'oz, tarshon, shisha va metal), rang qatlami (moybo'yoq, guash, temnera, akvarel, rangli shisha va rangli tosh) ayrim hollarda uni saqlash uchun ustidan berilgan yopqa lak qatlamidan iborat bo'ladi. Rang tasvirning tasviriy muhim va tasviriy vositasi-rang. Rangtasvirning tasviriy ifoda vositasi va ishlash usulida ishlatiladigan rang, qurollar xususiyati, rang eritgichlar, asosiga bog'liq (masalan, yuzasi silliq yoki g'adir-budur berilishiga qarab asar ko'rinishi turlicha ta'sir ko'rsatishi mumkin).

Yuksak Uyg'onish davri buyuk ijodkorlari Leonardo va Vinchi, Rafael, Jortone, Tatian, Ya van Eyen, Rogir Vander Veydel, A. Dyurer, Katta Lukas Kranax, Kichik Xolbeym va boshqalar portretidagi obrazlar mazmunini chuqurlashtiradigan, 17-asrga kelib demokratik qarashlarning ortib borishi insonga chuqur muhabbat bilan sugoriman, nozik xis-tuyg'ularni anglash va tasvirlashni anglash va tasvirlashga qaratilgan to'laqonli va harakatga boy portretlarni maydonga keltirdi, guruh portreti rivojlana boshladi (Rembrandt, Xans va boshqalar).

Avtoportret shu izlnishlar mahsulidir, rassom inson ruhida bo'ladigan o'zgarishlarni o'z qiyofasida, qaramsh, yuzdagi mimic o'zgarishlarda ifodalashga harakat qiladi.

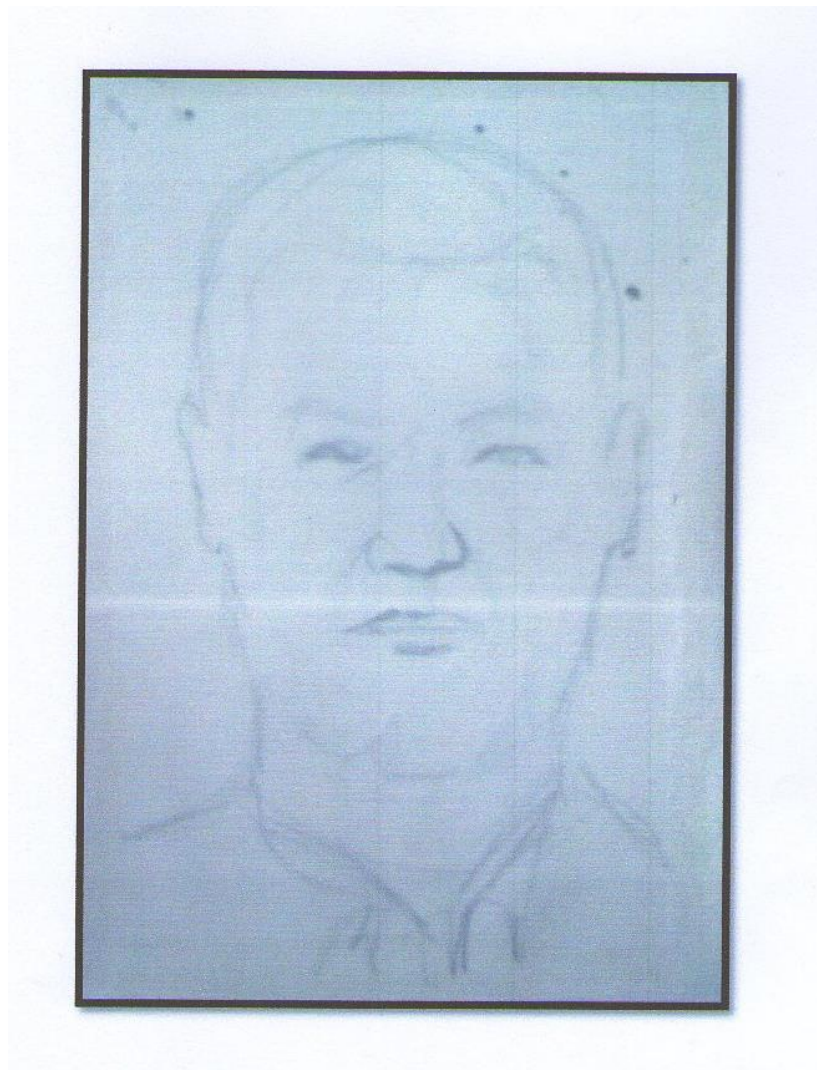
Sharq (O'rta Osiyo, Afg'oniston, Eron, Hindiston va boshqalar) miniatyura san'atida portretning nodir namunalari yaratilgan. Jumladan, o'zbek portret san'ati ham boy tarixga ega. Amir Temur va temuriylar, Shayboniyxonlar hamda Boburiylar davri san'ari (Kamoliddin Behzod, Mahmud Muzahhib, Muhammad Murod Samarqandiy va boshqalar)dagi miniatyuralarda ma'lum darajada taraqqiy etgan. Nafis miniatyura taraqqiyoti davomida bir asar ustida bir necha san'atkorlar ijodiy hamkorlik qilgan, kishilar qiyofasi yuzasini tasvirlovchi musavvir nomiga chexranushoy (yuzni ochuvchi) yoki chexra so'zi qo'shilgan. Ayniqsa, boburiylardan Akbar va Jahongir davrida ayrim shaxslar tasviri bilan birga guruh natyurmort yaratish taraqqiy etgan. Ushbu natyurmortdan keyinchalik evninalik rasmlar (Remdrandt, J. Raynolds va boshqalar) ma'lum darajada o'rgangan ilhomlangan. XX-asrning 30-50-yillarida zamonaviy rangtasvirdagi portret rivojlandi. Shu davrda portretning hamma ko'rinishlari (portret, avtoportret, guruh portreti, portret-kartina, tarixiy portret va h.k)da asarlar yaratildi. Bahrom Hamdamiy, L. Nasriddinov, Sh. Xasanov, A. Abdullayev, O'. Tansiqboyev, M. Nabiyev va boshqalar portretning dastlabki namunalari yaratdilar, 50-60-yillardan portretning diqqatga sozovor namunalari yaratildi. "O'zbek portreti", "Alisher Navoiy", "Abu Rayhon Beruniy", "M Tursnuboyeva", "Yunus Rajabiy" va boshqalar. Bugungi kunda o'zbek natyurmortchiligi jahon san'ati rivoji fanida o'z mavqei va o'rniga ega. B. Jalolov, A. Ikromjonov, S. Raxmetov va boshqalarning asarlarida zamon ruhi shaqr va g'arb san'ati ananalari sulolasida o'z aksini topgan.

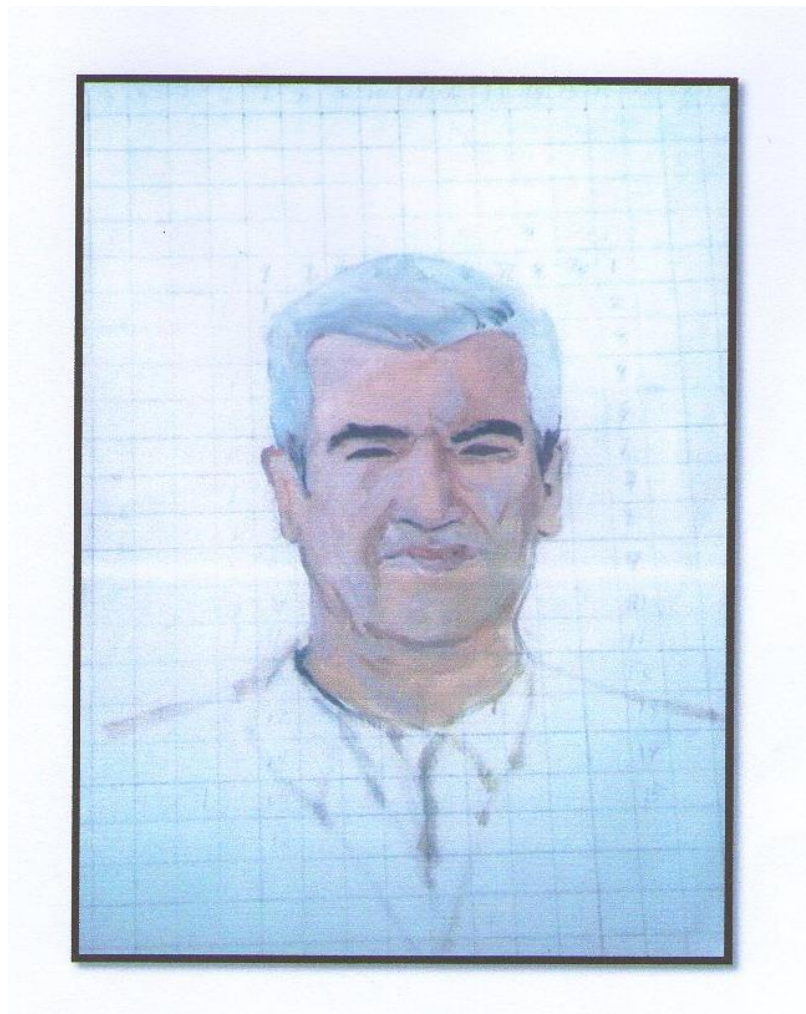
b) RANGTASVIRDA PORTRET JANRI

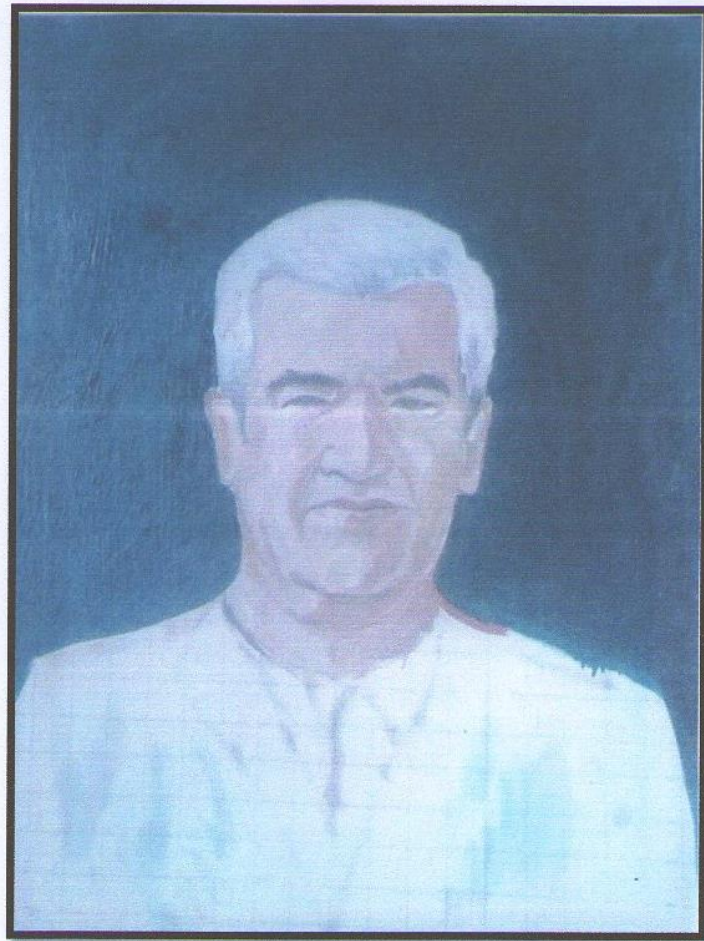
RANGTASVIRDA PORTRET JANRI

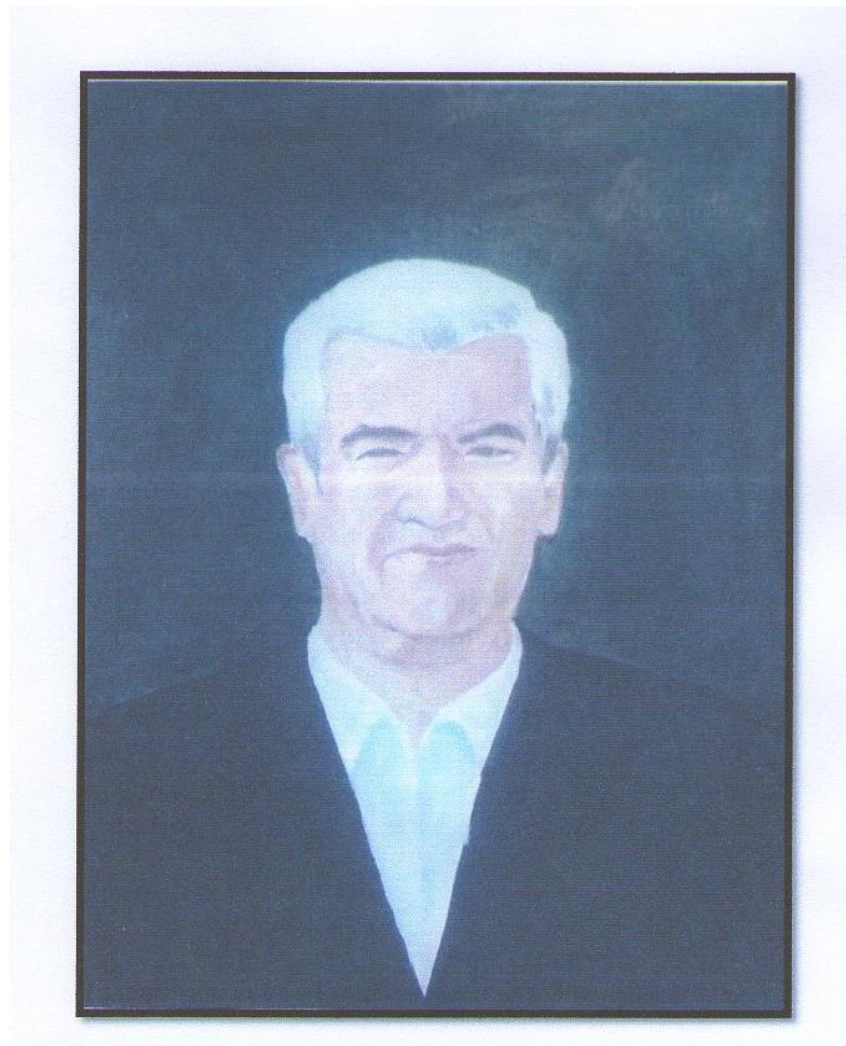
Portret-fransuzcha *portrait* so'zidan tarjima qilinganda "tasvir" degan ma'noni bildiradi. Portret-tasviriy san'ati janri hisoblanadi. Real hayotda mavjud bo'lgan yakka, ikki yoki bir guruh kishilar, rassom tasavvurida paydo bo'lgan hayotiy qiyofalarning tasviri. Portret rangtasvir, haykaltaroshlik, grafika, shuningdek foto, san'atchining muhim shartlaridan biridir. Portret asosida aniq shaxsning qiyofasini abadiylashtirish yotadi. Portretning muhim tomoni tasvirning tasvirlanuvchi (modem, asli)ga aynan o'xshashligidir. Ijodkor portret orqalitasvirlanuvchi shaxsning ma'naviy dunyosini, kasbi, jamiyatdagi hayotdagi o'rnini, kasbi, mavqrini aks ettiradi va uning shu jihatlari orqali davr xususiyati siyosiy iqtisodiy axvol haqida ma'lumot bera oladi. Portret tarzida tasvirlanish faqat bosh qismi, beligacha, butun bo'y basti bilan old va yon tomonidan ishlanishi mumkin. Portret janridagi bir asarda ko'pincha bir necha janrlar qo'shilishi mumkin. Portretida tasvirlanuvchi sof holda (zaminsiz, yani atrof muhitni ekas ettirmasdan) tinch holatda yoki biror faoliyati bilan ma'lum muhitda ishlanishi mumkin. Shu tufayli shartli ravishda portretni portret va portret kartina (janrli portret)ga ajratiladi.

**c) PORTRET
YARATISHNING
IJODIY JARAYONI**

ATROFMUHIT MUXOFAZASI QISMI

ATROF MUHIT MUXOFAZASI QISMI

Har qanday tuproq qattiq, suyuq va gazsimon qismlardan iborat bo'ladi. Uning suyuq qismi suvdan iborat bo'lib, shu suyuqlik tuproq eovoqlari orasida joylashgan va tuproq zarralari suyuqlik bilan to'yingan bo'ladi. Tuproqdagi namlikning asosiy manbalari-atmosfera va yer osti suvlari bilan ta'minlaydi.

Tuproqdagi suv turli hollarda bo'lishi mumkin, ya'ni: 1. Kristallangan namlik; 2. Qattiq namlik; 3. Bug' holatidagi hamlik; 4. Bug'langan namlik bo'ladi. Tuproqdagi uchraydigan absorbatsiya qilinadigan kalitlar suv-tuproqning 0,2-8.0 mlli eovaklari orasida to'plangan bo'lib, ular o'simliklar tomonidan foydalaniladi. Suvning bu xili tuproqdagi bakteriyalar, soda tuzilgan mayda manbalarning hayot faoliyatini ham ta'minlanadi.

Undan tashqari tortiluvchi gravitatsion suv ham uchrab, tuproqning kattaroq qovoqlaridan vaqtincha to'planadi, lekin tezda tarqalib ketadi. Yuqorida keltirilgan va tuproqda uchraydigan suvning formalari ichida erkin tortishuvchi gravitatsiya suvi o'simliklar tez va yengil o'zlashtiriladi. Sevning bu formasi yomg'ir yoki sug'orish davomida tuproqda doim bo'ladi. O'simliklarning suvga bo'lgan extiyojini suvga bo'lgan extiyojini qondira olmaydigan tuproqdagi namlikning sulish koifsendi deb aytiladi. Bunday namlik qumda 0.9 % og'ir loyda esa 16.3 %ni tashkil etadi. Tuproqdagi bor suvning miqdori va uning ishlab turilishi-tuproqdagi namlik hajmi deyiladi, tuproqning namligini ishlab shimib olishi va pastki qatlamlariga o'tkazishi, tuproqning namlik, o'tkazuvchanligi deb aytiladi. Yer osti suvlarining yoki pastki qatlamlardagi namlikning kanilyarlar orqali zarrachalardan eovaklarda ko'tarilishi tuproqning sevnini ko'tarib berish hislati deyiladi. Tuproq erishmasi, uning tarkibi, konsentratsiyasi tuproqdagi suv va unda erigan organik holda minirel moddalar miqdoridan kelib chiqadi. Masalan, tuproq suyuqligining quruq qoldig'ini konsentratsiyasi 0.25%dan kam bo'lsa, sho'rlangan tuproq hisoblanadi. Tuproq eritmasi miniral birikmalaran biqarbonat kalsiy-bikarbonat magni, namroq kali bikarbonati, natri bikarbonati uchraydi.

Sho'rlangan tuproq eritmasi undagi engil eriydigan tuzlarning tarkibi ba miqdoriga bog'liqdir. Ularga xloridlar, sinflashlar, karbonatlar, bikarbonatlar va boshqalar kiradi. Tuproq erishmasi tuproq xosil bo'lishiga, yengil eriydigan tuzlarning ko'nligi esa shurxok, sho'r shunqorarning vujudga kelishuviga sabab bo'ladi.

Tuproqning gaz rejimi uning havo o'tkazuvchanlik va javo saqlash xususiyatlariga bog'liqdir. Tuproqda havoning oz yoki kup bo'lishi eobakligiga bog'liqdir; namlik kamnuroqlarda havo kam bo'ladi. Tuproqdagi havoning miqdori

0-40% gacha bo'ladi. Tuproqda keltirilgan asosiy gazlardan tashqari ozroq miqdorda gazlar ham bo'ladi. Tuproq muhitida atmosferaga nisbatan azotning miqdori oz (2%) karbonat angidrik (10% gacha, ayrim hollarda 20%) ancha yuqori bo'ladi.

Tuproqning 25 sm qalinligida doim atmosfera bilan havo almashinib turadi. Yer yuzining o'simliklar bilan qonlangan maydoni 100-10 km, Tuproqda havoning umumiy hajmi 120-10 kmga teng. Tuproqning harorati quyoshdan ketalyotgan energiyaga bog'liqdir. Tuproqning yuza qismi quyosh nurini yutish hisobiga qiziqdi. Quyosh nurining 15-45% qaytariladi. Lekin, tuproqning yuza qismida harorat doim o'zgarib turadi. Kunduzi qizigan tuproq tungi payt o'zidan issiqlik chiqaradi, va sezilarni darajada soviydi, harorat pasayadi, lekin tuproqning pastki qatlamlarida harorat doimiy. Tuproq harorati kun davomida o'zgarib turadi. Masalan, cho'l hududlarida tuproq yuzasiga yoz faslida harorat 50 gradusdan ortsa, 50 sm chuqurlikdagi harorat kun davomida 2-3ga o'zgaradi. Bunday o'zgarish ovrnaning o'rta qismidagi tuproqlarning 30 sm chuqurligida kuzatiladi. Tuproqdagi ayrim ekologik amillarning sabiy ta'siri natijasida o'simliklar tabiiy suvni fiziologik jihatdan qabul qila olmaydi, masalan, past harorat natijasida tuproq muzlaydi va bunday nalikni o'simlikning ildizi qabul qila olmaydi. Yoki tuproq yuzasini suv bozganda, tuproq zarrachalari orasida kislodor loq holda ham o'simliklar namlikni tortib olmaydi, sarg'ayadi, keyinchalik quriydi. Tuproqning ortiqcha sho'rliги yoki nordonligi tufayli shu yerda bor namlik o'simliklarga fiziologik foydali emasdir. Shunday qilib, tuproq tirik organizmlar uchun hayot muhiti bo'lishi bilan suv o'tkazish, issiqlik va havo soqlash qobiliyatiga ega jinsdir.

HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI

“HAYOT FAOLIYATI XAVFSIZLIGI VA MEHNAT MUXOFAZASI”

QISMI

Bitiruv malakaviy ishim mavzusi “Rangtasvirda Erkak portretini tasvirlash va o’qitish uslubi”. Bitiruv malakaviy ishimda o’quvchilarga uchun, xavfsizlikni ta’minlash, yong’in va elektr xavfsizligini oshirish, zilziladan va yong’in sochinlardan odamlarni muhofaza qilish chora-tadbirlari ko’rib chiqilgan. Shuning uchun ham bitiruv malakaviy loyiha ishining “Hayotiy faoliyat xavfsizligi va mehnat muxofazasi” bo’limida biz asosiy e’tiborni har qanday joyda ham, istalgan paytda ham sodir bo’lishi extimoli bo’lgan tez tez yuz beradigan yong’in, portlash, elektr xavfsizligi, havo harakatining keskin sodir va o’sib ketishi kuchliroq va yong’ir yog’ishi, zilzilaga va sanitariya-gigiyena talablari hamda tizimlarning ishdan chiqishi suv bosimi kabi ofatlarga qaratamiz. Zilzila, yong’in va sub toshqinlari kabi favqulotda vaziyatlar sodir bo’lgan taqdirda bin ova inshootlarda yashagan yoki ishlayotgan aholini muhofaza qilishda katta samaradorlikk ularni evakuatsiya qilish orqali erishiladi. Shuning uchun ham qurilishning loyihalashdagi asosiy vazifalaridan biri bu-favqulodda vaziyatlarda aholini evakuatsiya qilish yo’llarining rejaviy konstruktiv yechimni ishlab chiqilishidir. Evakuatsiya chiqish joylarning eng ham miqdorini aniqlash uslubini meyorlar talabari bilan asoslash lozim. Loyiha ishlarini bajarishda ranglarni ta’siri. Bir xillik odamga salbiy ta’sir etib inson organizmi himoyasini va asabni markazlashuvini ishlab chiqarish estetikasini joriy qilish, xonalarni va injenerning ko’zni qamashtirmaydigan rangda bo’yash, yoritish, musiqa, bezash iliqlikning oldini olish ruhiy fiziologik o’ynalish hisoblanadi. Kunchilik ishlab chiqarish binolarni yashil rangda bo’yash maqsadga muvofiq chunki, bu rang ta’sirsiz bo’lib markaziy asam tizimini o’gotishga ham tormozlanisha ham sabab bo’lmaydi. Asabga tormozlanuvchi ta’sir ko’rstadigan kun va havo rang bo’yoqlar bn zaiflashish kun ajrashadigan kun yoki shovqin hosil qiladigan xonalarni uskunalarni bo’yash maqsadida muvofiq hisoblanadi. Qizil va sariq ranglar ko’zga ta’sir ko’rsatadi. Shuning uchun ulardan qisqa ishlaydigan ya’ni sozlash va ta’mirlash ishlarini bajarishda vaqtidagina bo’ladigan hollarda foydalanish mumkin.

Biroq xona va uskunalarni bir xil rang bilan bo’yash ta’sir etilmaydi. Chunki bir xillik odamga salbiy ta’sir etib inson organizmi himoyasini va asabni markazlashuvini kamaytiradi. Bo’yoqlarad shuningdek extiyorkorlik maqsadida ham foydalaniladi. Transport vositalari, sexdagi jumraklar va boshqalar uskunalarni tiniq ranglarga bo’yash, ishlab chiqishda shikaslanish xollarini kamayishiga olib keladi. Sex va boshqa joylarni unumli yoritish yorig’likning bir tekis tarqalishi sexni ichki tomonlarini badiiy bezatish chiroyli va qulay ish kiyimi

toliqishni tibbiy shartsharoitni yaqinlash, ishlab chiqarishda texnik talablarga muvofiq qilish, mehnat unumdorligini oshishi yo'llaridan biri hisoblanadi. Chang, gaz, shovqin va tebranishlar kamaytirish, meyoriy mikroiqlik yaratish, bularning hammasi kasbga aloqador va kasbga aloqasi bo'lmagan kasallikning oldini olish uchunгина emas, balki ish qobiliyatining yuksak bo'lishi uchun ham zarur shart sharoit hisoblanadi.

O'QUV USLUBIY QISM

MUNDARIJA:

1. Pedagog qanday bo'lishi kerak.
2. Zamonaviy o'qitish texnologiyalari.
3. Dars reja matni.
4. Darsning turi va mazmuni.
5. Darsning borishi.
6. Darsning texnologik jarayoni.
Dars o'tish rejasi (80-min lik dars taqvimi).
7. Yillik ish dasturi.
8. O'qituvchining taqvim mavzu rejasi.
9. O'qituvchining shaxsiy ish rejasi.
10. O'qituvchining ma'naviy va ma'rifiy ish rejasi.
11. Dars tahlili.

PEDAGOG QANDAY BO'LISHI KERAK

Pedagogika termini grekcha ikki so'z "pays", ya'ni bola hamda "egeyp", ya'ni boshlab berish, boshqarish, tarbiyalash degan so'zlardan kelib chiqadi. Tarixdan shunday bo'lib chiqdiki, pedagogika asosan bolalarni, yosh avlodni tarbiyalash haqidagi fan sifatida taraqqiy etdi. Pedagogika o'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalash to'g'risidagi fandit. Kishilik jamiyati taraqqiy etishi bilan u ham o'sib boradi. Kishilik jamiyati paydo bo'lishi bilan odamlarning mehnat faoliyati protsessida ularning ishlab chiqarish tajribalari mehnat malakalari paydo bo'ldi va ular o'zgarib, orta bordi, ularda turli mehnat qurollarini ishlata bilish ko'nikmalari hosil bo'ladi va bu qurollarni takomillashtirish qobiliyati, nutq va tafakkur o'sib rivojlanib bordi. Keksa avlod mehnat protsessida arttirgan tajribasi asosida o'sib kelayotgan yosh avlodni ham mehnatda ishtirok etishga o'rgatish kerak edi va shunday qildi. Shunday qilib tarbiya kishilik jamiyati praktik ehtiyojining obyektiv zaruriyatidan kelib chiqdi, shu jamiyat bilan birga rivojlana bordi. Pedagog ya'ni o'qituvchilik kasbi juda ham murakkab kasblardan biri.

Hozirgi zamon o'qituvchisi zimmasiga yosh avlodni jismoniy jihatdan pishiq, ruhan tetik, bilimdon, vatanparvar, mamlakatimizda demokratik jamiyat qurilishning vazifasi yuklangan. Shuning uchun ham u keng ma'lumotli va yuksak madaniyatli kishi bo'lishi lozim.

O'qituvchi talabalarni sevish ularga chinakam g'amxo'rlik qilish va ular bilan o'z farzandidek munosabatda bo'lishi kerak. Talabalar mehribon ochiq ko'ngil, o'zini ularga yaqin tutadigan o'qituvchini sevadigan, har bir ishda unga erishishga harakat qiladilar, hatto shunday hislatlarga ega bo'lgan pedagoglardan ba'zilarini umr bo'yi unutmaydilar.

O'qituvchiga xos xususiyatlardan yana biri talabalar bilan bir me'yorda munosabatda bo'lish, lekin ularga nisbatan qat'iy va jiddiy talabchan bo'la olishdir. O'qituvchi talabalar bilan yaqindan munosabatda bo'lish ularga doimo g'amxo'rlik qilish bilan bir vaqtda ularni erkalatib ham yubormasligi kerak.

Talabalar o'zlari bilan haddan tashqari qo'pol muomilada bo'lishini, oqituvchini sevmaydilar. Bas, shunday ekan, o'qituvchi talabalar bilan bir me'yorda muomila qilish kerak.

Shuning uchun hamisha yangi g'alabalar sari dadil qadam tashlab beruvchi yangiliklar izlovchi har bit o'qituvchi ta'lim tarbiya yo'llariga javob bera oladigan darajaga ko'tarish uchun tabiat va jamiyatning vujudga kelishi hamda taraqqiy etish qonuniyatlarini yaxshi bilishi kerak. O'qituvchi sinfda va sinfdan tashqarida

o'qituvchilar o'rtasida olib boradigan ta'lim-tarbiya ishida ularni hozirgi zamon masalalari bilan tarbiyalaydi.

ZAMONAVIY O'QITISH TEXNOLOGIYASI

Kasbiy ta'lim deganda, talabalarning muayyan tipdagi o'quv yurtida (litsey, kollej) o'qish jarayonida egallab olishi lozim bilgan hamda sistemaga solingan bilim, ko'nikma va malakalarning aniq belgilangan doirasi tushuniladi. Bu bilim, malaka va ko'nikmalar doirasi eng muhim faktlar, ilmiy tushunchalar, qonun va nazariyalarni dunyoqarash va g'oyalarini hamda estetik normalar va ideallarini talabalarning ko'rsatgan ma'lumotlarini o'rganish ularning ilmiy tafakkuri va ijodiy qobiliyatlarini rivojlarini usullari haqidagi materiallarini, shuningdek malaka va yangi zamonaviy bilimlarni amalda qo'llash va yangi bilimlarni egallashdagi malaka hamda ko'nikmalarni o'z ichiga oladi.

Kasbiy ta'limning mazmuni bir qator faktorlarni hisobga olish bilan belgilanadi, bu faktorlarning asosiylari:

- a) Ijtimoiy ishlab chiqarishning obyektiv ehtiyojlari hamda fan va texnikaning taraqqiy darajasi, ijtimoiy tuzumning harakteri bunga davlatimizning hozirgi paytda olib borayotgan, kasbiy ta'lim nazariyasi va ma'naviy ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish chora tadbirlari haqidagi bosqich islohatlari keradi.
- b) Davlatimizning muayyan turdagi o'quv yurti oldiga qo'yadigan maqsad hamda vazifalari. Bunday tipdagi o'quv yurtlari sirasiga o'qish muddati hamda 3 yil bo'lgan akademik litseylar va kasbiy kollejlari kirib, ular oldiga "Ijodiy va ijtimoiy faolligi bilan ajralib turadigan yuqori umumiy kasbiy ma'daniyatni kasb etgan mutaxassislar ya'ni barkamol avlodni shakllantirish maqsad qilib qo'yadi. Bunday barkamol avlodni shakllantirish maqsad (qilib qo'yiladi)ida vazirlar mahkamasi 1998-yil 24-fevralda qabul qilingan "Akademik litseylar va kasbiy kollejlari tashkil etish va ular faoliyatini boshqarish to'g'risidagi qarori kasbiy kollejlari uchun malakali pedagog va muhandis pedagog kadrlar tayyorlaydigan oili o'quv yurtlarini ham belgilab beradi.

DARSNING BORISHI

REJA:

1. Portret yaratishning ketma-ketligi talabalarning kasbiy malakasini shakllantirish.
2. Portret yaratishda grafik ishlarni bajarishda, ustoz-shogird an'analari. Ustoz va shogirdning o'zaro me'zonlari asosida ish yuritib borish.
3. Yuqorida o'tilgan dars ketma-ketligi jarayonida talaba tafakkuri va kasbga qiziqishini oshirib rivojlantirish orqali mavzuga oid plakat yaratish.

Maxsus fan o'qitunchisi
Xusanova Sevaraning
4 soatga muljallangan

“Tasdiqlayman”
o'quv ishlar bo'yicha
direktor o'rinbosari

DARS REJA MATNI

Gurux: 212

Sana: 26.04.2014

Darsning tartib soni № _2_4 soatga muljallangan

Darsning mavzusi: “Rangtasvirda portret ishlash”

Darsning maqsadi: Talabalarga natyurmort ishlash ketma-ketligini to'shuntirib
ko'rsatish

Talimiy: Ishlab chiqarish talimi jarayonida talabalarning kasbiy malakalarini
shakllantirish

.

Tarbiyaviy: Talabalarni kasbiy malakalarini shakllantirishda ustoz - shogird
an'alariga amal qilishni ko'rsatish.

Rivojlantiruvchi: Talabalarga individual usulda topshiriq berib, ularning ijodiy
qobiliyatini o'stirish.

DARS TURI

Dars qilinadigan asosiy usullar:

Darsning jihozlari: Ushbu darsga ta'luqli bo'lgan asbob-uskunalar, materiallar, chizmalar va slaydlar.

DARSNING MAZMUNI

1. Tashkiliy qism: Talbalar bilan salomlashib jurnaldagi ro'yxat bo'yicha yo'qlama qilib chiqish.
2. O'tgan dars mavzusini so'rab, mustahkamlash va talabalar bilimini baholash.
 - a) Portret so'zini ma'nosini bilasizmi?
 - b) Portret necha xil bo'ladi?
 - c) Portret qanda bajariladi?
3. O'tilgan mavzuga yakun yasash.
4. Yangi mavzuni boshi.
5. O'tilgan yangi mavzu yuzasidan savol javoblar.
6. Uyga vazifa.
7. Darsni yakunlash.

AMALIY DARS O'TISH USULI QO'LLANILIB O'TILADIGAN 80-
MINUTLIK DARS TAQVIMI

Mavzu: Rangtasvirda portret ishlash

O'qituvchi salomlashib, yo'qlama qiladi	5 min
Uy vazifa tekshirilib, bilimlar baholanadi	15 min
Yangi mavzu e'lon qilinadi. "Rangtasvirda portret ishlash"	5 min
Mavzuga oid tarqatma materiallar tarqatiladi. Talabalar tarqatma materiallarni mistaqil o'rganadi.	10 min
Talabalar tayyorgarlik ko'rib, tarqatma materillardan nusxa ko'chirishga kirishadi birinchi portret qalamda ko'chirib olinib, so'ngra rang beriladi. O'qituvchi bo'lsa, ish jarayonini kuzatib borib o'z maslahatlarini beradi.	40 min
Dars tugashiga 5 minut qolganda, o'qituvchi talabalarga bajargan ishlarini yig'ib olib, darsni yakunlaydi.	5 min

Samarqand viloyati
Samarqand shahar
San'at kolleji Rangtasvir
№__ guruhi murabbiysi

“Tasdiqlayman” kollej
ma’naviy va ma’rifay
ishlari bo’yicha director
o’rinbosari

O’qituvchi Xasanova Sevaraning 2013-2014 o’quv yilida

bajariladigan ma’naviy va ma’rifiy ishlar rejasi

№	Bajariladigan tadbirlar	Bajarish muddati	Izod
1	Avgust	25.08.13	Murabbiy
	Dars sinfxonasini davlat ramslari: Prezident portreti, davlat gerbi, davlat bayrog’I davlat tilini va president asarlari bilan jihozlash		
2	Sentabr	1.09.13	Ma’naviyat va ma’rifat bo’yicha director o’rinbosari
	1-sentabr O’zbekiston Respublikasi Mustaqillik kuniga bag’shlangan tadbirda qatnashish		
3	Sentabr	2.09.13	Direktor o’rinbosari
	Bilim yurtidan kelgan talabalarni, bilim yurtining ichki qonun-qoidalarini bilan tanishtirish		
4	Oktabr	Doimiy	Murabbiy
	Shahrimizdagi tarixiy obidalar haqida suhbat		
5	Guruh davomati va o’qish jarayonini tekshirib borish		
6	Oktabr	Doimiy	Tarix o’qituvchisi
	O’zbekiston Respublikasining Davlat ramziy belgilari haqida talabalarga to’liq ma’lumot berish		
7	Dekabr	7.11.13	Murabbiy. Tarix o’qituvchisi
	8-dekabr O’zbekiston Respublikasining “Konstitutsiyasi kuni” mavzusida talabalarga ma’ruza o’qish		
8	Yanvar	25.01.14	Murabbiy
	I-yarim yillik yakuni guruhning umumiy va maxsus fanlardan to’plangan joriy oraliq va yakuniy nazorat rayting ballarini ko’rib chiqib, talabalar bilan birgalikda tahlil qilishi.		

Tuzuvchi fan o’qituvchisi:

Xasanova Sevara

“Tasdiqlayman”

Kollej direktori

2013 - 2014 o'quv yiliga mo'ljallangan I-bosqich

“Rangtasvir” guruhi uchun o'qituvchi Xusanova Sevaraning

“Rangtasvir” fanidan tuzgan yillik ish dasturi

T/r	Bo'lim va mavzularni nomi	Mashg'ulot raqami	Dars o'tilgan kun	Dars soat	Mashg'u lot tipi va turi	Ko'rgazmali qurollar va texnik vositalar	Mustaqil ish turi. Amaliy laboratoriya tadqiqoti	Uy vazifasi	Adabiy otlar	Fanlar-aro bog'- lanish	Izox
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1	Mutaxassislikka kirish	№1	2.04.13	2	Og'zaki amaliy	Amaliy sanatga oid plakatlar	Amaliy sanatga oid plakatlar				
2	Kirish. Amaliy san'at asoslari	№2	14.04.13	2	Og'zaki						
3	Amaliy san'at turlari	№3	20.04.13	2	Og'zaki	Amaliy sanat turlarini ish dasturiga yozib borish					
4	San'at mazmun va shakl	№4	26.04.13	2	Og'zaki			O'qib Kelish		Tarix	
5	Amaliy san'at turlari	№5	2.05.13	2	Og'zaki						
6	Rangtasvir san'ati	№6	8.05.13	2	Og'zaki	Rangtasvir san'atiga oid plakatlar	Plakatlarni o'rganish				
7	Miniatyura janri	№7	14.05.13	2	Og'zaki	Miniatyura janriga oid slaydlar	Plakatlarni o'rganish			Rasm	
8	Dars o'tish xonasida xavfsizlik texnikasi va yong'in xavfsiz	№8	20.05.13	2	Og'zaki va amaliy	Xavfsizlik texnikasi va yong'in xavfsizligiga oid plakatlar	Plakatlarni o'rganish			Fizika ximiya	
9	Miniatyura yaratishda ishlatiladigan asbob uskunalarni saqlash qoidalari	№9	26.05.13	2	Og'zaki	Ma'lum usullardan foydalanish					
10	Miniatyura yaratishda ishlatiladigan asbob turlar	№10	1.05.13	2	Og'zaki	Asboblar tasvirlangan slaydlar	Asboblar tanlash				
11	Miniatyura eskizlarini qog'ozga chizish	№11	7.06.13	4	Og'zaki	Eskizlar				Ximiya	

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
12	Miniatyura chizish haqida tushuncha berish	№12	13.06.13	2	Og'zaki	Miniatyuraga oid plakatlar					
13	Tayyor eskizlarni qalamda bajarish	№13	19.06.13	4	Amaliy						
14	Qalamda tayyor miniatyuraga rang berish	№14	25.06.13	4	Amaliy	Mo'yqalam va ranglardan foydalanish	Rangshunoslik slaydlar			Chizmachilik	
15	Taqdimot			50							

Tuzuvchi fan o'qituvchisi:

Xusanova Sevara

XULOSA

XULOSA

Avvalambor men, aynan shu oily o'quv dargonining san'at bo'limida o'qib, o'z diplom ishimni himoya qilish arafasida turganimdan nihoyatda xursandman. Inson o'zi uchun sevimli ishi bilan shug'ullansa, u uchun hayot mazmunli bo'lib, tuyular ekan. Buning teskarisiga ayrim qo'shtirnoq ichidagilar misolida amin bo'ldim.

To'rt yillik tahsilim davomida ustozlardan bilmaganlarimni o'rgandim. O'zim uchun kerakli bo'lgan ko'nikmalarga ega bo'ldim. Xalq amaliy san'ati bilan tanishdim. Jahon, Yevropa, Rus va milliy rassomlar hayoti va ijodini o'rgandim. Ana shu tmoyillar asosida va yuqorida ta'kidlab o'tgan sabablarga ko'ra marhum "dadam" portretlarini u kishining xotiralariga bag'ishlab, rangtasvirda ishlashga baholi qudrat, xarakat qildim. Ahir o'lganlarni xotirlash, xalqimizning eng ajoyib xislatlaridan biriku. U kishining ruhlari shod bo'lsin.

Bu ishimni baholash siz azizlarning hukmingizga havola.

Men esa o'z navbatida, barcha ustozlarimga, ular qatorida Onamga, Qaynonamga, qaynotamga va turmush o'rtog'imga alohida rahmat aytaman. Ular bo'lmasa men ana shu darajaga etisha olmas edim.

ADABIYOTLAR

ADABIYOTLAR

1. Abduraimov S, Tolipov I. “Rangtasvir” Toshkent Bilim 2005-y.
2. Nabiyeu M. “Rangshunoslik” Toshkent “O’qituvchi” 1995-y.
3. Oydinov N. “Rassom-o’qituvchilar tayyorlash muammolari. Toshkent. “O’qiruvchi” .
4. Orinov B. “Tasviriy san’at va uni o’qitish metodikasi”. Toshkent 2005-y.
5. Agamov X. “Bo’yoqlar bilan ishlash”. Toshkent “O’qituvchi” 1981-y.
6. Karimov I. A. “Yangicha ishlash va fikrlash davr talabi”. Toshkent 1997-yil. “O’zbekiston” nashriyoti.
7. O’zbekiston milliy entiklopediyasi.
8. Abliqulov X.T. “Zamonaviy o’qitish texnologiyalari” Toshkent 2001-y.
9. “Barkamol avlod O’zbekiston taraqqiyotining poydevori” Toshkent 1997-y.
10. “Ekologiya va atrof muhitni muxovaza qilish asoslari”. Toshkent 2004-y.
11. “Hayot faoliyati xavfsizligi” Egamberdiyev R. Toshkent 2000-y.